

6. רמב"ן במדבר (פרשת בלק) פרק כה פסוק א

(א) לזנות אל בנות מואב - על ידי עצת בלעם, לשון רש"י. ובאמת שהזנות לא היתה מזמת הנשים, כי בעצת אנשיהן וגדוליהם נעשה, ומזקני מדין היה להם, שנאמר במדינים (להלן פסוק יח) כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור, כי נכלו להם בזמה להדיחם אחר בעל פעור.

7. רמב"ן במדבר (פרשת פינחס) פרק כה פסוק יח

(יח) וטעם בנכליהם - כאשר פירשתי כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה הזאת, כמו שנאמר ויאמר מואב אל זקני מדין, כי בהם נתיעצו מתחלה והם נתנו עצה זו למואב שתזנינה בנותם עמהם ויצמידו אותם לבעל פעור להדיחם מעל השם... ועוד ששלחו להם בת מלכם לזנות עמהם, וזה טעם ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם - כי לולי מדעת יועצי המלכות נעשה, כבודה בת מלך במדין מה תבקש בשטים בערבות מואב לבא אל מחנה עם אחר, כי ישראל בערבות מואב בשטים היו, ומאין תבא שם המדינית הזאת. אבל היתה יפת תאר מאד, ושלחו אותה זקני מדין שם כי אמרו בתואר אשה יפה רבים הושחתו

חטאו העיקרי של זמרי

8. רמב"ן במדבר (פרשת בלק) פרק כה פסוק ה

והנכון בעיני בענין הפרשה, כי מתחלה נאמר ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל, כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. והשם ברחמיו אמר למשה, שישפטו השופטים ויתלו הנצמדים ולא יספה האף צדיק עם רשע, ומשה צוה כן לשופטים. וכאשר נאספו כל העדה פתח אהל מועד לעשות כדבר משה ועוד הנגף הווה בהם, והנה העז השמעוני הזה ויקרב אל אחיו את המדינית למרוד במשה ובשופטים ולעשות כן בפרהסיא, כי נשיא וגדול היה ורבים עוזרים לו, או כמו שאמרו רבותינו (סנהדרין פב א) שאמרו לו שבטו אנו נדונין מיתה ואתה שותק. והנה התחילו משה והשופטים לבכות, ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה. ולא נדון אחד מכל העם ביד השופטים, כי השם אמר (פסוק ד) והוקע אותם וישוב חרון אף ה' מישראל, וכבר שב אפו, ולכך לא הזכיר הכתוב "ויעשו כן שופטי ישראל". ויתכן שתהיה כוונת האגדה הנזכרת, לומר שיהיו ההרוגים לפי המצוה יותר מחמש עשרה רבוא, לומר שהיו החוטאים רבים, אבל חסך עליהם ענין פנחס. והנה נשאר מן הנצמדים והקב"ה השמידם אחר כן טרם עברם את הירדן, זהו שכתוב (דברים ד ג ד) כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלהיך מקרבך ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום:

9. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פב עמוד א

תפשה בבלוריתה, והביאה אצל משה. אמר לו: בן עמרם! זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה - בת יתרו מי התירה לך? נתעלמה ממנו הלכה, געו כולם בבכיה, והיינו דכתיב והמה בכים פתח אהל מועד. וכתוב, וירא פנחס בן אלעזר, מה ראה? - אמר רב: ראה מעשה, וזכר הלכה. אמר לו: אחי אבי אבא, לא כך לימדתני ברדתך מהר סיני: הבעול את הנכרית קנאין פוגעין בו! - אמר לו: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא.

פרשת פנחס - כשתכונות ומידות נפגשים

באור קנאות פנחס במעשה זמרי

1. במדבר (פרשת בלק) פרק כה פסוק א - ג

(א) וַיִּשָּׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וַיַּחַל הָעָם לָזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאֵב: (ב) וַתִּקְרָאן לָעָם לְזַבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן: (ג) וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיַּחַר אָף ה' בְּיִשְׂרָאֵל: רש"י

ויחר אף ה' בישראל - שלח בהם מגפה: שפתי חכמים

מדכתיב בסמוך ותעצר המגפה מכלל ששלח בם מגפה:

2. במדבר (פרשת בלק) פרק כה פסוק ד-ה

(ד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רְאֵשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה' כְּגַד הַשְּׂמֶשׁ וַיֵּשֶׁב חָרוֹן אָף ה' מִיִּשְׂרָאֵל: (ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שְׂפָטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרוּגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר: רש"י

קח את כל ראשי העם - לשפוט את העובדים לפעור: **והוקע אותם -** את העובדים: **והוקע -** היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול והוקענום לה' (שמאל ב' כא ו) ושם תליה מפורשת בעבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלין נתלין:

3. במדבר (פרשת בלק) פרק כה פסוק ו-ט

(ו) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אַחִיו אֶת הַמְדִינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָל עֵדֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה בְּכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ז) וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמַח בְּיָדוֹ: (ח) וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֶּבֶה וַיִּדְקַר אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קֶבֶתָהּ וַתִּעְצֹר הַמַּגָּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט) וַיְהִי הַמַּתִּים בַּמַּגָּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֶלְף:

4. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פב עמוד א

עמד וקיבץ עשרים וארבעה אלף מישראל, והלך אצל כזבי, אמר לה: השמיעי לי! - אמרה לו: בת מלך אני, וכן צוה לי אבי: לא תשמעי אלא לגדול שבהם. אמר לה: אף הוא נשיא שבט הוא, ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו, שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן. תפשה בבלוריתה, והביאה אצל משה. אמר לו: בן עמרם! זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה - בת יתרו מי התירה לך?

5. במדבר (פרשת פינחס) פרק כה פסוק טז - יח

(טז) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יז) צֹרוּר אֶת הַמְדִינִים וְהַפִּיטָם אוֹתָם: (יח) כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר נָכְלוּ לָכֶם עַל דְּבַר פְּעוֹר וְעַל דְּבַר קַזְבִּי בַת נְשִׂיא מִדִּין אֲחֹתָם הַמֵּכָה בַּיּוֹם הַמַּגָּפָה עַל דְּבַר פְּעוֹר: רש"י

(יח) כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור - שהפקירו בנותיהם לזנות, כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא צוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם,

14. יהושע פרק כב פסוק י - לד

(יג) וישלחו בני ישראל אל בני ראובן ואל בני גד ואל חצי שבט מנשה אל ארץ הגלעד את פינחס בן אלעזר הכהן: (טז) זה אמרו כל עדת ה' מה המעל הזה אשר מעלתם באלקי ישראל לשוב היום מאחרי ה' בכנותכם לכם מזבח למרדכם היום בה': (יז) המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה ויהי הנגף בעדת ה': (כא) ויענו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה וידברו את ראשי אלפי ישראל: (כט) חלילה לנו ממנו למרד בה' ולשוב היום מאחרי ה' לבנות מזבח לעלה למנחה ולזבח מלבד מזבח ה' אלהינו אשר לפני משכןנו: פ (ל) וישמע פינחס הכהן ונשיאי העדה וראשי אלפי ישראל אשר אתו את הדברים אשר דברו בני ראובן ובני גד ובני מנשה ויטיב בעיניהם: (לא) ויאמר פינחס בן אלעזר הכהן אל בני ראובן ואל בני גד ואל בני מנשה היום ידענו כי בתוכנו ה' אשר לא מעלתם בה' המעל הזה אז הצלתם את בני ישראל מיד ה':

15. אור תורה במדבר עמוד 164

המוטיב השזור את דברי פנחס הוא שלמות העם והערבות ההדדית בין השבטים למרות המרחקים המפרידים ביניהם. בשם האחדות הוא אף הציע להם שאם הם מרגישים כי "טמאה ארץ אחוזתכם" - עברו לכם אל ארץ אחוזת ה' אשר שכן שם משכן ה' והאחזו בתוכנו" - אף שפירוש הדבר יהיה ויתור על חלק מנחלות שאר השבטים לטובת אחיהם... פנחס שב אל בני ישראל שבארץ כנען עטור תהילה של משיכי שלום, בכך נחשפה מהותו של אישיותו: כהן אמיתי ואוהב שלום, שבצעירותו בשל נסיבות קיצוניות נאלץ לפעול בקנאות בוטה בניגוד לאופיו כדי להציל את מעמדם של משה ותורתו.

מעלת בנות צלפחד

16. במדבר (פרשת פינחס) פרק כז פסוק א - ד

(א) ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיהן מחלה נעה וזלפה ומלכה ותרצה: (ב) ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: (ג) אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחרטא מת ובנים לא היו לו: (ד) למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו ארצה בתוך אחי אבינו:

17. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קיט עמוד ב

ויקרב משה את משפטן לפני ה'. דרשניות הן - שהיו אומרות: אילו היה [לו] בן לא דברנו. והתניא: בת! אמר ר' ירמיה: סמי מכאן בת. אביו אמר: אפילו היה בת לבן לא דברנו

18. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קיט עמוד ב

תני רבי אליעזר בן יעקב: אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחותה מארבעים שנה. איני: והאמר רב חסדא: ניסת פחותה מבת עשרים - יולדת עד ששים, בת עשרים - יולדת עד ארבעים, בת ארבעים - שוב אינה יולדת! אלא, מתוך שצדקניות הן נעשה להן נס כיובד

19. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכ עמוד א

אמר רב יהודה אמר שמואל: בנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים, שנאמר: , לטוב בעיניהם תהיינה לנשים, אלא מה אני מקיים אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים? עצה טובה השיאן הכתוב, שלא ינשאו אלא להגון להן.

20. דף על הדף מסכת בבא בתרא דף קכ עמוד א

לכאורה יפלא שהרי כל טענת בני יוסף היתה כלפי בנות צלפחד שהנחלה תסוב על ידם משבט לשבט, ואכן נאסרה לאותו דור לישא משבט אחר, ולמה אם כן הותרה לבנות צלפחד עצמם להנשא לכל אשר טוב בעיניהם.

10. אור תורה במדבר עמוד 160

הקנאות אינה מן הדברים המעוררים בנו אהדה.... היא נקשרת בתודעתנו עם פנאטיות בלתי נשלטת ועם אלימות הנושאת שם שמים לשוא.... כי להבין את המשמעות האמתית של מעשהו של פנחס, יש לבחון אותו בתוך הקשרו המדויק, בתוך מצב העניינים המסוים ששרר בעת ביצועו. אני מבקש לטעון שאלמלא תגובתו המהירה של פנחס היה מתחולל אסון גדול: מלחמה של ממש היתה פורצת, מלחמת אזרחים נגד משה. תכלית מעשהו של פנחס היתה לא רק ואפילו לא בעיקר, להעניש עונש מוצדק על פשיעה מזעזעת, אלא בראש ובראשונה להציל את מעמדם של משה ושל התורה כמורי הדרך של בני ישראל. "וירא פנחס" מה ראה? הוא ראה את העם מורד ואת משה בוכה. הוא ראה שההיסטוריה של בני ישראל עומדת לבוא את קצה כבר עכשיו, כשבקושי התחילה. הוא ראה הפקרות והתבוללות העומדת לשבור את לוחות הברית בפעם השנייה... לכן פנחס פועל. בהרגו את זמרי וכזבי תוך כדי מעשה הזנות הפומבי שלהם, הוא לא רק מעניש עבריינים בלי "הליך משפטי הוגן", הוא מדכא מרד נגד משה... הוא מכוון מחדש את המנהיגות והסמכות של משה, והוא מאפשר את המשך עליונותה של התורה. פנחס השיב על כנה את הברית שבין הקב"ה וישראל, ולפיכך משיב לו הקב"ה: "הנני נתן לו את בריתי שלום".

11. ספורנו במדבר (פרשת פינחס) פרק כה פסוק יא

(יא) בקנאו את קנאתי בתוכם. שעשה נקמתי לעיני כולם כדי שבראותם זה ולא ימחו יכופר על אשר לא מיחו בפושעים ובזה השיב את חמתי מעליהם:

12. ויקרא רבה (וילנא) (פרשת צו) פרשה ט סימן ט

אר"ש בן יוחאי גדול השלום שכל הברכות כלולות בו (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום

13. דעת תורה במדבר רלב

מידת השלום היא מדה שכל המדות כלולות בה. רוצה לומר יש מדה אחת אשר בה יתאבקו ויתלכדו כל המדות ובאמת היא מדה אחת. וזה אמרם ז"ל גדול השלום שכל הברכות כלולות בה... ובזה נבין ענין 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום' דהיינו אחרי כי כאשר נתבונן נבין כי לקיום התורה לא סגי באיזה מדה מהמדות, אף המדה היותר משובחת, דהיינו הטבה, או אהבת הבריות, כי מצינו בה מצוות אשר הם בהיפוך ממדות אלה. וידוע אמרם ז"ל גדולה דעה שניתנה בין שתי שמות... וכן גדולה נקמה שנתנה בין שתי שמות... הרי כל המדות נצרכים לקיום התורה. וזהו כי מי שאין בו מדת השלום שיכול לעשות שלום בין כל המדות, ולא תקלקלו זא"ת, כי אם להלוך במידה אחת, בזו לא יחזיק אף דבר אחד מדברי תורה, כי כל נתיבותיה שלום, דהיינו כלול ושלום ממדות רבות... וזה ענין חטא של הראשונים, כי לפי ערכן היתה איזו גרעון במדה מהמדות אשר היה חסר להמעשה שיהיה ממדת השלום. כמו ענין שאול המלך ע"ה, אשר אמר 'הקיימותי את דבר ה', אכן חסר היה שם ולא עשה שלום עם מדת הנקמה, ועשה פרוד מהמדות, והנקמה לא היתה שלמה עם יתר המדות, ובכן נגרע הדבר כי קיומו לא היה בשלמות, ובל נדמה ח"ו כי לא קיים מצוות נקמת ה' בעמלק, כי זה היה שליחותו, אכן ובכ"ז היה חסר לפי ערכו במדת נקמת ה' וזה לא היה שלום.

זה ענין השלום פנחס כי נאמר עליו בקנאו את קנאתי, רוצה לומר אחרי כי השלים את מידותיו, ולא היה חסר לו אף מידת הקנאה, לקנא קנאת ה' ולהנמק נקמה, ולא היו מפריעים אותו לזה כל מדות אחרות, אות הוא כי עשה שלום במדותיו, הרחמנות והאכזריות התאימו זה עם זה, וכן כל המדות זע"ז, ו"לכן הנני נתן לו את בריתי שלום". ומזה אמרו כי פנחס האריך ימים, כי זה תולדות השלום בלי הפכים.

21. במדבר (פרשת מסעי) פרק לו פסוק יא - יב
 (יא) וַתְּהִי־נִיחָה מַחֲלֵה תִרְצָה וְסִגְלָה וּמִלְכָּה וְנִעְמָה בְּנֹת צֶלְפָּחֵד לְבָנֵי
 דִּדְיָהֵן לְנָשִׁים: (יב) מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי
 נַחֲלָתָן עַל מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן:
 ספורנו

(יב) ממשפחות בני מנשה. מאחר שראו היות כונת האל-יתעלה שלא
 תסוב הנחלה אף על פי שנתן להן רשות לבחור כרצונן מכל השבט
 הן בחרו את בני דודיהן מכל המשפחות מפני שהיו יותר קרובים:

הנהגת יהושע

22. במדבר (פרשת פינחס) פרק כז פסוק טז - יח
 (טז) יִפְקֹד ה' אֱלֹקֵי הַרוּחֹת לְכָל בֶּשֶׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: (יז) אֲשֶׁר יֵצֵא
 לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֵדוּת
 ה' כִּצְאֵן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רָעָה: (יח) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ
 בֶּן נּוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו:
 רש"י

(טז) אלקי הרוחות - למה נאמר, אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך
 דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא
 סובל כל אחד ואחד לפי דעתו: (יח) אשר רוח בו - כאשר שאלת שיוכל
 להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד:

23. עבודת אברהם במדבר עמוד רמב
 ותימה גדולה יש כאן משה מבקש מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל
 אחד ואחד לפי דעתו, והקב"ה אומר לו קח את יהושע שהוא הולך
 "כנגד" רוחו של כל אחד ואחד, ועל זה רש"י אומר "כאשר שאלת",
 והרי בקשתו של משה רבינו היתה שיהא סובל כל אחד ולא שיוכל
 להלוך כנגד רוחו של כל אחד...אלא הענין פשוט, מי שאינו יכול
 להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, אלא שהוא מחניף לכל ואינו
 מסוגל להביע את דעתו האמתית, ותמיד מבקש להתייפות לפני בני
 אדם, הנה זה האיש גם אינו יכול לסבול את כל אחד ואחד לפי דעתו,
 שכל מה שהוא סובל את השני הוא עד כמה שהשני סובל אותו, ואם
 השני מנוגד לו אינו סובלו כלל, אבל איש האמת מביע דעתו המנוגדת
 לשני מתוך בקשת האמת, ואעפ"כ אינו מבטל את זולתו שיש לו דעה
 מנוגדת ממנו, כיון שאין הוא חי בהרגשה שכל העולם לא נברא אלא
 בשבילי....

סיכום קצר:

פנחס עושה מעשה נקמה שבהתבוננות חיצונית נראה
 כמעשה אכזרי אך בהתבוננות רחבה מתגלה כרחמים
 גדולים. בנות צלופחד בהתבוננות שטחית מצטיירות כנשים
 שעומדות בראש ארגון זכויות הנשים, אך במבט עמוק
 מתברר שכלל לא באו לערער על מעמד האשה ועל תיעודן
 הבן בתורת הירושה.
 כאשר אדם משועבד לתוכנות האופי שלו, פעמים רבות הוא
 יפעל בצורה לא נכונה, על האדם לפתח את התכונות למידות
 ובכל סיטואציה לבחון מהי המידה הנכונה בה הוא צריך
 להשתמש. מי שיש בו תכונה של רחמים, אם יפעל רק מתוך
 התכונה, לעולם לא יוכל לבצע מעשה שכלפי חוץ נראה
 אכזרי, אולם אם יפעל מתוך מידה של רחמים יגלה שפעמים
 הרחמים מקבלים ביטוי חיצוני של אכזריות.

